



**Фізична освіта і спорт**

УДК 796.015:796.323.

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17244562>

**Теоретико-методологічні основи формування ігрової стратегії  
у командних видах спорту**

**Гончаренко Володимир Іванович,**

Заслужений тренер України, кандидат наук з фізичного виховання і спорту,  
професор кафедри олімпійського та професійного спорту, Державний заклад  
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Полтава,  
вул. І. Банка, 3, 360017, Україна, [honcharenkovladimir50@gmail.com](mailto:honcharenkovladimir50@gmail.com)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7606-2182>

**Дубовой Володимир Володимирович,**

доктор філософії з професійної освіти, старший викладач кафедри  
олімпійського та професійного спорту, Державний заклад «Луганський  
національний університет імені Тараса Шевченка», м. Полтава, вул. І. Банка, 3,  
360017, Україна, [i0990770862@gmail.com](mailto:i0990770862@gmail.com),

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9400-3012>

**Брусак Олександр Михайлович,**

Заслужений тренер України, старший викладач кафедри олімпійського та  
професійного спорту, Державний заклад «Луганський національний  
університет імені Тараса Шевченка», м. Полтава, вул. І. Банка, 3, 360017,  
Україна, [brusakaleks55@gmail.com](mailto:brusakaleks55@gmail.com)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2560-492X>

**Сіпакова Дар'я Олександрівна,**

викладач кафедри олімпійського та професійного спорту,



Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Полтава, вул. І. Банка, 3, 360017, Україна,  
[dasha.aleksa1993@gmail.com](mailto:dasha.aleksa1993@gmail.com), ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-8523-6547>

### Шинкарьов Сергій Іванович,

Кандидат біологічних наук, доцент кафедри олімпійського та професійного спорту, Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Полтава, вул. І. Банка, 3, 360017, Україна,  
[sid1958sid@gmail.com](mailto:sid1958sid@gmail.com), ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1994-3087>

**Прийнято: 15.09.2025 | Опубліковано: 30.09.2025**

*Анотація.* Сучасний професійний спорт вимагає не лише високого рівня фізичної та технічної підготовки, але й глибокого розуміння ігрових стратегій, їх розробки та ефективної реалізації. Незважаючи на значну кількість досліджень, у спортивній науці бракує уніфікованих методичних підходів до аналізу ігрової діяльності, що ускладнює об'єктивну оцінку ефективності різних стратегій. Це зумовлює актуальність даного дослідження. **Мета** – теоретично обґрунтувати, а також розробити та експериментально апробувати методичні засади формування ігрової стратегії у командних видах спорту на основі системного аналізу ігрової діяльності спортсменів. Для реалізації поставлених завдань було використано комплекс наукових **методів**. Теоретичний аналіз та синтез дозволили вивчити та систематизувати існуючі наукові джерела. Педагогічне спостереження за ігровою діяльністю спортсменів. Ігрове моделювання дало можливість вивчити взаємодію гравців та ефективність стратегічних рішень у контрольованих умовах. Крім того, були використані методи математичної статистики для кількісного аналізу зібраних показників. **Результати.** В рамках експериментальної апробації розробленої методики було проведено порівняльний аналіз ігрової діяльності двох футбольних команд: команда ДЮФШ «Динамо» ім. В. Лобановського



(м. Київ), яка сповідує стратегію «контролю м'яча», та команда ДЮСШ «Зміна» (м. Київ), що використовує стратегію «контратакувальної гри». Аналіз трьох матчів продемонстрував, що команда ДЮФШ «Динамо» домінувала за ключовими показниками, пов'язаними з контролем м'яча (відсоток володіння, кількість передач, ударів по воротах). Однак, незважаючи на значну статистичну перевагу, кінцевий результат матчів виявився рівним. Це переконливо доводить, що кількісні показники самі по собі не є вичерпними для оцінки ефективності ігрової стратегії і вимагають більш глибокого аналізу.

**Висновки.** У ході дослідження було проаналізовано та систематизовано ключові теоретичні підходи до розуміння сутності ігрової стратегії та тактики. Обґрунтовано необхідність комплексного підходу до аналізу ігрової діяльності, який включає як кількісні, так і якісні показники. На основі отриманих даних була розроблена та експериментально апробована комплексна трикомпонентна модель аналізу ігрової стратегії, що дозволяє всебічно оцінювати ігрову діяльність спортсменів. Доведено, що ефективність ігрової стратегії не завжди залежить від переваги за статистичними показниками, а часто визначається раціональністю та своєчасністю тактичних рішень, спрямованих на реалізацію гольових моментів.

**Ключові слова:** ігрова стратегія, командні види спорту, системний аналіз, тактика, контроль м'яча, контратака, спортивні ігри, тренувальний процес.

## Theoretical and Methodological Foundations for Developing Game Strategy in Team Sports

**Volodymyr Honcharenko,**

Honored Coach of Ukraine, Candidate of Sciences in Physical Education and Sport,  
Professor of the Department of Olympic and Professional Sports, Taras Shevchenko  
Luhansk National University, I. Banka St., 3, Poltava, 360017, Ukraine,

[honcharenkovladimir50@gmail.com](mailto:honcharenkovladimir50@gmail.com),

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7606-2182>

**Volodymyr Dubovoi,**

Doctor of Philosophy in Professional Education, Senior Lecturer of the Department of Olympic and Professional Sports, Taras Shevchenko Luhansk National University,

I. Banka St., 3, Poltava, 360017, Ukraine, [i0990770862@gmail.com](mailto:i0990770862@gmail.com),

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9400-3012>

**Daria Sipakova,**

Lecturer of the Department of Olympic and Professional Sports, Taras Shevchenko

Luhansk National University, I. Banka St., 3, Poltava, 360017, Ukraine,

[dasha.aleksa1993@gmail.com](mailto:dasha.aleksa1993@gmail.com), ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-8523-6547>

**Oleksandr Brusak,**

Honored Coach of Ukraine, Senior Lecturer of the Department of Olympic and Professional Sports, Taras Shevchenko Luhansk National University, I. Banka St., 3,

Poltava, 360017, Ukraine, [brusakaleks55@gmail.com](mailto:brusakaleks55@gmail.com)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2560-492X>

**Sergiy Shynkarov,**

Candidate of Biological Sciences, Associate Professor of the Department of Olympic and Professional Sports, Taras Shevchenko Luhansk National University, I. Banka

St., 3, Poltava, 360017, Ukraine, [sid1958sid@gmail.com](mailto:sid1958sid@gmail.com),

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1994-3087>

***Abstract.** Modern professional sports require not only a high level of physical and technical preparation but also a deep understanding of game strategies, their development, and effective implementation. Despite a significant amount of research, sports science lacks unified methodological approaches to analyzing game performance, which complicates the objective evaluation of various strategies. This determines the relevance of the present study. **The aim** of the study is to provide a*

*theoretical foundation for and develop methodological principles for forming game strategies in team sports based on a systematic analysis of athletes' game performance. To achieve the set goals, a set of scientific **methods** was used. Theoretical analysis and synthesis allowed for the study and systematization of existing scientific sources. Pedagogical observation of athletes' game performance provided the opportunity to collect empirical data. Game modeling allowed for the study of player interaction and the effectiveness of strategic decisions under controlled conditions. In addition, methods of mathematical statistics were used for a quantitative analysis of the collected indicators. **Results.** Within the framework of the experimental testing of the developed methodology, a comparative analysis of the game performance of two football teams was conducted: the Dynamo Kyiv Youth Football School named after V. Lobanovskyi, which employs a "ball control" strategy, and the "Zmina" Youth Sports School (Kyiv), which uses a "counter-attacking game" strategy. The analysis of three matches demonstrated that the Dynamo Kyiv team dominated in key indicators related to ball control (possession percentage, number of passes, shots on goal). However, despite a significant statistical advantage, the final match result was a draw. This convincingly proves that quantitative indicators alone are not exhaustive for evaluating the effectiveness of a game strategy and require a deeper analysis. **Conclusions.** The study analyzed and systematized key theoretical approaches to understanding the essence of game strategy and tactics. The need for a comprehensive approach to analyzing game performance, which includes both quantitative and qualitative indicators, was substantiated. Based on the obtained data, a comprehensive three-component model for analyzing game strategy was developed and experimentally tested, which allows for a comprehensive evaluation of athletes' game performance. It has been proven that the effectiveness of a game strategy does not always depend on a statistical advantage but is often determined by the rationality and timeliness of tactical decisions aimed at converting goal-scoring opportunities.*

**Keywords:** *game strategy, team sports, systematic analysis, tactics, ball control, counter-attack, sports games, training process.*

**Постановка проблеми.** В епоху глобальної конкуренції та постійного вдосконалення спортивної майстерності, ключовим фактором, що визначає перевагу над суперником, стає не лише фізична готовність, а й інтелектуальне протистояння. Саме тому формування та реалізація ефективної ігрової стратегії у командних видах спорту набуває особливого значення, виходячи за межі традиційних тренувальних методик.

Незважаючи на значну увагу до фізичної та технічної підготовки, комплексне та систематизоване дослідження теоретико-методологічних засад формування ігрової стратегії залишається недостатньо вивченим. Існуючі наукові праці, як правило, зосереджуються на окремих компонентах тактики або стратегії, не формуючи цілісної картини. Зокрема, відсутня єдина методологічна база для оцінки ефективності ігрових моделей, а аналіз ігрових ситуацій часто базується на суб'єктивних спостереженнях, а не на об'єктивних критеріях та кількісних показниках. Недостатньо розробленими залишаються моделі прогнозування дій суперника, а також алгоритми адаптації ігрової стратегії до динамічних змін під час змагання.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Сучасний професійний спорт перебуває на етапі системної трансформації, що, як підкреслюють науковці О. Шинкарьова & С. Рубан (2025), зумовлена як ендогенними (внутрішньою еволюцією професіоналізації), так і екзогенними глобальними викликами. До останніх належать цифрова революція, наслідки пандемій, актуалізація проблематики психічного благополуччя спортсменів, геополітичні конфлікти та динамічні зміни в парадигмі спортивної етики. Функціонування професійного спортсмена відбувається в умовах надмірної конкуренції, інтенсивних фізичних і психоемоційних навантажень, а також жорстких контрактних зобов'язань. Комплексний процес його підготовки вимагає імплементації інноваційних технологій тренування, психокорекційного супроводу, медико-біологічного моніторингу та юридично-правового консультування. Сучасний фахівець у

галузі спорту має володіти широким спектром компетенцій, від спеціалізованих техніко-тактичних до універсальних правових і комунікаційних [1, с. 52].

За результатами дослідження О. Міщенка та співавторів (2025), командні спортивні ігри займають ключове місце в системі олімпійського та професійного спорту, що зумовлено їхньою соціальною значущістю, комерціалізацією та видовищністю. Постійно зростаюча конкуренція між командами-лідерами підкреслює, що для досягнення найвищих результатів необхідна комплексна підготовка, яка включає наявність сучасної матеріально-технічної бази, фінансового забезпечення, висококласних спортсменів та науково-обґрунтованого менеджменту тренувального і змагального процесів [2, с. 363].

За дослідженням В. Лапицького & Н. Кулик (2023), сучасний футбол здобув значну популярність серед мільйонів вболівальників як на стадіонах, так і через медіа. Цей феномен пояснюється масовістю гри, розвиненою інфраструктурою (включаючи дитячо-юнацькі спортивні школи, стадіони та тренувальні бази) та високим рівнем конкуренції, що є наслідком вирівнювання класу професійних команд. У контексті цих умов, ключове значення має багаторічний процес спортивного тренування та якісна змагальна діяльність молодих футболістів, спрямована на оптимізацію підготовки кваліфікованого резерву для команд вищого рівня [3, с. 217].

Згідно з О. Мітовою (2021), впровадження технології реалізації системи контролю в процесі багаторічної підготовки спортсменів дозволяє значно підвищити її ефективність. Зокрема, це допомагає ефективніше засвоювати програмний матеріал; усунути форсування навчально-тренувального процесу, що є поширеною проблемою в дитячо-юнацькому спорті; підвищити рівень управління тренувальною та змагальною діяльністю [4, с. 6]. Таким чином, використання сучасних систем контролю є ключовим елементом для оптимізації багаторічної підготовки атлетів та досягнення високих спортивних результатів.

Узагальнюючи результати свого дослідження, О. Мітова (2022) концептуалізує основні базові положення системи контролю спортсменів у

процесі багаторічної підготовки в командних спортивних іграх, що закладає науково-методологічну основу для практичної оптимізації управління тренувальним процесом [5, с. 146].

Виходячи з роботи С. Шинкарьова, О. Шинкарьової & Т. Полулященко (2023), урахування різних аспектів спортивної підготовки є ключовим фактором для підвищення ефективності тренувального процесу. Дослідники зосереджували увагу на основних напрямках удосконалення системи спортивного тренування [6, с. 85].

За результатами дослідження Т. Кутек & І. Вовченко (2022), завдання, що вирішуються у процесі спортивного тренування, детермінуються з огляду на однорідні групи спортсменів, команд чи окремих атлетів, із урахуванням етапу багаторічної підготовки, типу занять, рівня спортивної майстерності, стану здоров'я та рівня підготовленості. Такий індивідуалізований та комплексний підхід, що враховує різні аспекти спортивної підготовки, є ключовим фактором для підвищення загальної ефективності тренувального процесу [7, с. 10].

Згідно з роботою Ю. Якушевої, Л. Мичковської & Л. Пільганчук (2016), цільова програма багаторічної підготовки спортсменів у командних видах спорту повинна базуватися на чітких нормативних завданнях, визначених для кожного етапу, періоду, макро-, мезо- та мікроциклу. Це вимагає розробки відповідних програм тренувальної та змагальної діяльності для їх ефективної реалізації. Автори підкреслюють, що при плануванні необхідно враховувати тенденції розвитку гри, кінцеву мету, а також вимоги до психофізіологічних, морфофункціональних, інтелектуальних та координаційних можливостей спортсменів [8, с. 408].

Згідно з дослідженням О. Шинкарук (2017), рання спеціалізація є сучасною тенденцією розвитку спорту та командних ігор. Це зумовлює необхідність розробки уніфікованого алгоритму управління тренувальним процесом для юних спортсменів, що враховує вітчизняні організаційні та методичні умови. Авторка наголошує, що створення комплексної системи контролю сприятиме

ефективному вирішенню завдань початкового етапу підготовки. Ця система має враховувати віковий розвиток дитини; формування систем організму; раціональний підбір навантажень та перебіг відновлювальних процесів. Крім того, вдосконалення системи контролю в командних іграх на початковому етапі підготовки повинно ґрунтуватися на теоретичних знаннях та накопиченому практичному досвіді як вітчизняних, так і зарубіжних фахівців [9, с. 110].

Відповідно до дослідження М. Безмилова, О. Шинкарук & Terence Murphy (2020), розвиток баскетболу та підготовка спортивного резерву в США ґрунтується на унікальній системі, що складається з трьох взаємопов'язаних ланок: шкільний та студентський спорт – це основа для багаторічної підготовки резерву для професійного спорту; професійні баскетбольні клуби та чемпіонати: вони забезпечують найвищий рівень змагань; управлінсько-консультативні організації – ці структури координують та управляють розвитком виду спорту в країні, підтримують комунікацію з міжнародними організаціями та владою, а також консолідують зусилля всіх учасників цієї розгалуженої системи [10, с. 19].

Науковці Tudor O. Wompa & G. Gregory Haff (2012) аналізують важливість послідовності тренувань та дослідження їх відкладених ефектів. У дослідженні представлено детальні фізіологічні аргументи твердження, що тренування повинні бути належним чином послідовними для досягнення оптимальної продуктивності у важливих змаганнях; представлено різні методи максимізації продуктивності спортсмена на змаганнях та наводяться наукові докази представлених моделей [11, с. 10].

Аналіз наукових джерел демонструє, що сучасний професійний спорт перебуває на етапі глибокої трансформації, що вимагає комплексного, системного та науково-обґрунтованого підходу до багаторічної підготовки спортсменів. Успішність у командних видах спорту залежить не лише від фізичної підготовки, але й від управління тренувальним процесом з урахуванням сучасних тенденцій, як-то рання спеціалізація, цифровізація та підвищена увага до психічного здоров'я спортсменів.

Таким чином, ефективність тренування досягається через індивідуалізацію та персоналізацію навантажень, що базується на системі контролю та враховує віковий розвиток, психофізіологічні можливості спортсмена, а також кінцеві цілі та вимоги до його майстерності. Крім того, ключовими факторами є наявність сучасної матеріально-технічної бази та науково-методологічний менеджмент тренувального і змагального процесу.

**Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.** Аналіз наукової літератури показує, що, незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених окремим елементам ігрової діяльності, питанням формування цілісної ігрової стратегії приділяється недостатньо уваги. Зокрема, існуючі моделі аналізу тактики команд здебільшого носять описовий характер і не враховують динамічну взаємодію між спортсменами та зміну стратегічних цілей під час матчу.

Невирішеною раніше частиною загальної проблеми є відсутність комплексної методології, яка б поєднувала аналіз біомеханічних, фізіологічних, психологічних та тактичних показників для створення ефективної ігрової моделі. Також не розроблені алгоритми автоматизованого аналізу ігрових ситуацій, які дозволили б тренерам та аналітикам швидко отримувати об'єктивні дані для прийняття тактичних рішень у реальному часі.

**Метою дослідження** є теоретичне обґрунтування та розробка методичних засад формування ігрової стратегії у командних видах спорту на основі системного аналізу ігрової діяльності спортсменів.

Для досягнення мети дослідження були поставлені **наступні завдання**:

1. Проаналізувати та систематизувати сучасні теоретичні підходи до розуміння сутності ігрової стратегії та тактики в командних видах спорту.
2. Визначити та обґрунтувати ключові показники, що впливають на ефективність ігрової стратегії.
3. Розробити модель аналізу ігрової діяльності, яка дозволить об'єктивно оцінювати та прогнозувати ефективність застосування різних стратегічних схем.

4. Експериментально апробувати розроблену методологію на прикладі футболу та оцінити її ефективність.

Для реалізації поставлених завдань у нашому дослідженні були використані наступні **методи**: теоретичний аналіз та синтез для вивчення та систематизації існуючих наукових джерел, що стосуються ігрової діяльності, стратегії, тактики та системного підходу в спорті; педагогічне спостереження за ігровою діяльністю спортсменів дозволили зібрати емпіричні дані про застосування різних тактичних схем і стратегій у реальних змагальних умовах; ігрове моделювання, що дозволило нам вивчити взаємодію гравців та ефективність стратегічних рішень безпосередньо у контрольованих умовах; методи математичної статистики.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Сучасна спортивна наука оперує значним масивом понять, що характеризують змагальну діяльність, серед яких «ігрова стратегія» та «ігрова тактика» посідають ключове місце. Чітке розмежування цих термінів є фундаментальним для розуміння процесів управління командою та аналізу її ефективності.

Ігрова стратегія визначається як загальний, довгостроковий план змагальної діяльності, що розробляється до початку гри або змагального періоду. Вона відображає основну філософію команди та її загальний підхід до протистояння із суперником. Стратегія формується на основі глибокого аналізу власних сильних та слабких сторін, особливостей суперника, умов змагань та поставлених цілей. Вона є концептуальною основою, що визначає, як команда буде використовувати свої ресурси для досягнення бажаного результату, наприклад, через домінування у володінні м'ячем, гру від оборони з розрахунком на контратаки або активний пресинг по всьому полю [15].

На відміну від стратегії, ігрова тактика – це сукупність конкретних, короткострокових дій та рішень, що приймаються і реалізуються безпосередньо в процесі гри. Тактика є інструментом, за допомогою якого втілюється стратегічний план. Вона є динамічною та адаптивною, оскільки залежить від

ситуацій, що постійно змінюються на полі. Прикладами тактичних дій є зміна розстановки, застосування персонального або зонного захисту, використання стандартних положень, а також індивідуальні рішення гравців у певний момент матчу. Взаємозв'язок між стратегією і тактикою є нерозривним: ефективна тактика дозволяє реалізувати стратегічний задум, а стратегія, своєю чергою, надає тактичним діям логічний і послідовний характер [15].

Аналіз ігрової діяльності у науковій літературі здійснюється з позицій різних методологічних підходів. Системний підхід є одним із найбільш поширених, оскільки він дозволяє розглядати команду як цілісну, динамічну систему, де кожен гравець є її елементом. З цієї точки зору, успішність реалізації ігрової стратегії залежить не лише від індивідуальної майстерності, а й від ефективності взаємодії всіх компонентів системи – гравців, тренера та ігрового середовища.

Крім системного підходу, значного розвитку набули моделі, що базуються на теорії ігор. Цей підхід дозволяє розглядати змагальну діяльність як процес прийняття раціональних рішень в умовах протистояння. Використання математичних моделей дає змогу прогнозувати ймовірні дії суперника та розробляти оптимальні стратегії, враховуючи можливі варіанти розвитку подій на ігровому полі.

Інший важливий напрямок – аналіз ігрових ситуацій. Він розглядає гру як послідовність типових ситуацій, кожна з яких вимагає від гравців швидкого та адекватного тактичного рішення. Цей підхід фокусується на ідентифікації ключових моментів гри (наприклад, перехід від оборони до атаки) та вивченні ефективності дій спортсменів у цих ситуаціях.

Формування ігрової стратегії є складним процесом, що залежить від множини взаємопов'язаних чинників. Серед них доцільно виділити дві основні групи: внутрішні та зовнішні.

Внутрішні чинники охоплюють сукупність індивідуальних та командних характеристик, що визначають потенціал власної команди. До них відносяться

рівень фізичної підготовки (витривалість, швидкісні якості, координація та силова витривалість спортсменів є фундаментальною основою для реалізації будь-якої стратегії). Наприклад, стратегія, що передбачає постійний високий пресинг, можлива лише за умови високого рівня аеробної та анаеробної витривалості гравців; технічна та тактична майстерність – це здатність гравців ефективно виконувати технічні прийоми (передачі, удари, ведення м'яча) та усвідомлено застосовувати тактичні схеми. Вибір стратегії «через пас» вимагає високої точності передач, а тактика «гри у відборі» – досконалої техніки перехоплення та відбору м'яча; психологічна готовність (ментальна стійкість, концентрація уваги, здатність до швидкого ухвалення рішень та стресостійкість є критично важливими). Команда з високою психологічною зрілістю може зберігати стратегічний план навіть під тиском, тоді як менш стійкі спортсмени схильні до тактичних помилок; ресурсний потенціал та глибина складу – наявність універсальних гравців, які можуть ефективно виконувати різні ролі на полі, а також якість гравців на лаві запасних дозволяють тренеру змінювати стратегію по ходу гри, адаптуючись до ситуації.

Зовнішні чинники пов'язані з аналізом умов змагання та особливостей суперника: аналіз суперника – детальне вивчення сильних і слабких сторін опонента, його типових ігрових схем та індивідуальних якостей ключових гравців є основою для вибору контрстратегії; турнірна ситуація – положення в турнірній таблиці, важливість матчу та необхідний результат безпосередньо впливають на агресивність або обережність обраної стратегії; зовнішні умови (погодні умови, якість ігрового поля, специфіка домашнього або гостьового матчу можуть вносити корективи у тактичний план). Наприклад, гра на мокрому полі може ускладнити ведення м'яча, що змусить змінити тактику на більш прямі та швидкі передачі.

На основі вищезгаданих методів ми пропонуємо комплексну трикомпонентну модель аналізу ігрової стратегії, яка дозволить подолати недоліки існуючих підходів. Ця модель складається з трьох взаємопов'язаних

частин.

Кількісний аналіз. На цьому етапі проводиться збір та аналіз об'єктивних кількісних показників гри. До них належать: кількість передач (загальна, вперед, назад, точних, неточних); відсоток володіння м'ячем; кількість ударів по воротах (точних та неточних); кількість і тип тактичних помилок.

Якісний аналіз. Цей блок передбачає аналіз відеозаписів гри для оцінки наступних аспектів: ефективність командного пресингу; координація дій у захисті та нападі; динаміка ігрових зв'язків між ключовими гравцями; адаптація команди до змін у стратегії суперника.

Прогностичний аналіз. На цьому етапі використовуємо результати перших двох блоків для створення прогностичних моделей. Це дозволяє нам визначити ймовірні варіанти розвитку подій на ігровому полі; спрогнозувати ефективність різних стратегій проти конкретного суперника; розробити рекомендації для корекції ігрового плану.

Такий підхід дозволяє отримати не лише об'єктивну картину минулого матчу, але й використовувати ці дані для розробки стратегії на майбутні ігри.

**Експериментальна частина та результати.** Застосування моделі аналізу ігрової стратегії у футболі.

Кількісний аналіз. На цьому етапі ми використовуємо аналітичні дані, зібрані під час футбольних матчів, щоб отримати об'єктивну картину гри. Наприклад, аналіз стилю гри команд за останні роки дозволяє виділити чіткі стратегічні патерни. Приклад: стратегія команди «Манчестер Сіті» під керівництвом Josep Guardiola є втіленням концепції «контролю м'яча» (possession-based football). Кількісні показники їхніх матчів стабільно демонструють високий відсоток володіння м'ячем, часто понад 70%; велика кількість точних передач, зазвичай понад 600-700 за матч; мала кількість довгих передач, перевага віддається коротким і середнім пасам.

Ці дані об'єктивно підтверджують їхню стратегію повільної, але постійної атаки, спрямованої на виснаження суперника та пошук вільних зон.



Якісний аналіз. Цей блок є ключовим для розуміння, як саме кількісні дані перетворюються на реальну стратегію. Ми аналізуємо відеозаписи, щоб побачити, як гравці взаємодіють на полі. Приклад: застосовуючи якісний аналіз до згаданого «Манчестер Сіті», ми помічаємо структурований пресинг; постійний рух без м'яча; «фальшива дев'ятка» (false nine).

У порівнянні з ними, «Ліверпуль» під керівництвом Jurgen Klopp демонструє стратегію «контрпресингу» (gegenpressing). Якісний аналіз їхніх матчів показує, що після втрати м'яча вони одразу ж намагаються його повернути, не даючи супернику організувати атаку. Це виражається у швидкому, агресивному тиску та високій інтенсивності, що є їхньою ключовою тактичною зброєю.

Прогностичний аналіз. На цьому етапі ми використовуємо результати перших двох блоків для створення прогностичних моделей.

Такий підхід дозволяє тренерам не просто спиратися на інтуїцію, а ухвалювати рішення на основі об'єктивних даних та наукових розрахунків, що підтверджує актуальність нашого дослідження.

Для експериментальної апробації розробленої методики ми порівняли дві команди: команда ДЮФШ «Динамо» імені Валерія Лобановського (м. Київ), що застосовує стратегію «контролю м'яча» та команда ДЮСШ «Зміна» (м. Київ), яка використовує стратегію «контратакувальної гри». Було проведено аналіз трьох футбольних матчів. Наше завдання – продемонструвати, як кількісний та якісний аналіз дозволяє оцінити ефективність кожної стратегії.

Були зібрані та узагальнені ключові статистичні показники, що відображають різні аспекти ігрової діяльності команд. Дані представлені у таблиці 1.

Аналіз даних показує, що команда ДЮФШ «Динамо» домінувала за показниками, пов'язаними з контролем м'яча, що відповідає її стратегії. Проте, незважаючи на значну перевагу у володінні м'ячем та кількості ударів, результат матчу виявився рівним. Це вказує на те, що кількісні показники самі по собі не

завжди є достатніми для оцінки ефективності стратегії. Саме тут на допомогу приходить якісний аналіз.

Відеоаналіз матчів дозволив виявити ключові тактичні патерни, що пояснюють результати, отримані в ході кількісного аналізу. Ефективність стратегії команди ДЮСШ «Зміна» (контратаки).

**Таблиця 1**

*Ключові статистичні показники ігрової діяльності команд*

<b>Показник</b>	<b>ДЮФШ «Динамо»</b>	<b>ДЮСШ «Зміна»</b>
Володіння м'ячем (%)	68%	32%
Кількість передач (загальна)	610	285
Точність передач (%)	91%	76%
Кількість ударів по воротах	18	9
Кількість голів	2	2
Кількість відборів/перехоплень	25	41
Середня відстань до воріт суперника при ударі (м)	16,5	22,3

Незважаючи на низький відсоток володіння м'ячем, команда ДЮСШ «Зміна» демонструвала високу ефективність у фазі переходу від оборони до атаки. Їхня стратегія базувалася на швидких, «вертикальних» контратаках з використанням 2-3 гравців, що дозволяло створювати небезпечні моменти, коли захист суперника ще не встигав перебудуватися. Це підтверджується вищою середньою відстанню ударів та меншою кількістю ударів, які були реалізовані з високою ефективністю (2 голи з 9 ударів).

Проблеми з реалізацією у команди ДЮФШ «Динамо». Незважаючи на тотальне домінування, команда ДЮФШ «Динамо» стикалася з проблемою



подолання ешелонованої оборони суперника. Більшість ударів наносилися після тривалих позиційних атак, коли захист команди ДЮСШ «Зміна» вже був організований. Це призвело до меншого відсотка реалізації (2 голи з 18 ударів).

Висновки якісного аналізу дозволяють зробити обґрунтований висновок, що ефективність стратегії залежить не лише від кількісних показників, але й від її відповідності тактичним можливостям команди та адаптації до дій суперника. Таким чином, наша комплексна методологія, що поєднує кількісний та якісний аналіз, є більш об'єктивною та точною, ніж традиційні методи.

Для візуалізації результатів нашого емпіричного дослідження розрахуємо коефіцієнт реалізації ударів (Efficiency of Shots) для обох команд. Цей коефіцієнт розраховується як відношення кількості забитих голів до загальної кількості ударів по воротах.

Коефіцієнт реалізації (КР) = (кількість голів/кількість ударів)х100%.

Команда ДЮФШ «Динамо»: (2 голи/18 ударів)х100% = 11,1%.

Команда ДЮСШ «Зміна»: (2 голи/9 ударів)х100% = 22,2%.

Як бачимо, команда ДЮСШ «Зміна», яка застосовувала контратакувальну стратегію, мала вдвічі вищий коефіцієнт реалізації ударів, ніж команда ДЮФШ «Динамо». Це є прямим підтвердженням нашої гіпотези про те, що ефективність стратегії не завжди пропорційна кількості створених моментів.

**Висновки.** Проведене дослідження, присвячене теоретико-методологічним основам формування ігрової стратегії у командних видах спорту на прикладі футболу, дозволило зробити наступні висновки.

Проаналізовано та систематизовано ключові теоретичні підходи до розуміння сутності ігрової стратегії та тактики. Було встановлено, що ігрова стратегія є довгостроковим планом, тоді як тактика виступає як сукупність короткострокових дій для її реалізації. Їх ефективний взаємозв'язок є основою успішної змагальної діяльності. Обґрунтовано необхідність комплексного підходу до аналізу ігрової діяльності. На основі аналізу наукової літератури визначено, що ефективність стратегії залежить від множини взаємопов'язаних



чинників, включаючи фізичний, техніко-тактичний та психологічний потенціал команди, а також особливості суперника та умови змагання. Розроблено та експериментально апробовано комплексну трикомпонентну модель аналізу ігрової стратегії. Ця модель, що поєднує кількісний, якісний та прогностичний аналіз, дозволяє отримати об'єктивні та достовірні дані про ефективність застосування ігрових схем. Доведено, що ефективність ігрової стратегії не завжди залежить від переваги за статистичними показниками, а часто визначається раціональністю та своєчасністю тактичних рішень, спрямованих на реалізацію гольових моментів.

Результати дослідження мають практичну цінність і можуть бути використані тренерами та спортивними аналітиками для розробки обґрунтованих ігрових планів та підвищення ефективності тренувального процесу.

### Список використаних джерел

1. Шинкарьова О. Д., Рубан С. Д. Теоретичні основи та актуальні вектори розвитку професійного спорту. *Фізична культура і спорт: сучасні аспекти та тенденції розвитку*. Збірник матеріалів VI Регіональної науково-практичної інтернет-конференції з Всеукраїнською участю (7-8 травня 2025 р.). Гол. ред. Шинкарьова О. Д. Полтава: ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». 2025. С. 51-53. URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/11131>
2. Міщенко О. В., Леонтьєв О. В., Леонтьєва І. В., Павлов Р. Г., Шафорост М. В. Індивідуальні заняття з фізичної підготовки баскетболістів-юніорів (15-18 років). *Фізичне виховання та спорт*. № 1. 2025 р. Запорізький національний університет. Запоріжжя. Видавничий дім «Гельветика». С. 361-369. DOI: <https://doi.org/10.26661/2663-5925-2025-1-47> URL: <https://www.journalsofznu.zp.ua/index.php/sport/issue/view/225>



3. Лапицький В. О., Кулик Н. А. Навчально-тренувальна і змагальна діяльність в процесі багаторічної підготовки юних воротарів (на прикладі футболу). *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наук. праць*. Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. Вип. 3К (162). С. 216-221. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.3K\(162\).44](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.3K(162).44) URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/40747>
4. Мітова О. О. Теоретико-методичні основи контролю в командних спортивних іграх в процесі багаторічного вдосконалення. Дис. ... доктора наук з фізичного вих. та спорту за спец. 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт; Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту. Київ, 2021. 594 с. URL: [https://uni-sport.edu.ua/sites/default/files/vseDocumenti/diss\\_mitova\\_o.o.pdf](https://uni-sport.edu.ua/sites/default/files/vseDocumenti/diss_mitova_o.o.pdf)
5. Мітова О. О. Концепція формування системи контролю в процесі багаторічної підготовки в командних спортивних іграх. *Спортивний вісник Придніпров'я. Науково-практичний журнал*. №2, 2022. С. 140-147. DOI: <https://doi.org/10.32540/2071-1476-2022-2-140>. URL: <http://www.infiz.dp.ua/misc-documents/2022-02/2022-02-16.pdf>
6. Шинкарьов С. І., Шинкарьова О. Д., Полулященко Т. Л. Основні напрямки вдосконалення системи спортивного тренування. *New Trends in Science and Technology: Global Challenges. Abstracts of the 53th International scientific and practical conference*. Myśl Naukowa, Poland, Warsaw. 2023. Pp. 85 89. URL: [https://el-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/07/Poland\\_060623-1.pdf](https://el-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/07/Poland_060623-1.pdf)
7. Кутек Т. Б., Вовченко І. І. Основи теорії і методики спортивної підготовки: навчальний посібник. Житомир: ЖДУ ім. Івана Франка, 2022. 108 с. URL: [https://eprints.zu.edu.ua/34475/1/посіб\\_ОТМСТ.pdf](https://eprints.zu.edu.ua/34475/1/посіб_ОТМСТ.pdf)
8. Якушева Ю., Мичковська Л., Пільганчук Л. Теоретико-методичні аспекти управління тренувальною та змагальною діяльністю волейбольної команди. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*. 2016. Вип. 20. С. 407-410. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkszn\\_2016\\_20\\_83](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkszn_2016_20_83)



9. Шинкарук О., Мітова О. Система контролю підготовки початківців у командних спортивних іграх: проблеми питання та сучасні підходи. Спортивний вісник Придніпров'я. №1, 2017. С. 105-112. URL: <http://www.infiz.dp.ua/misc-documents/2017-01/2017-01-20.pdf>
10. Безмилов М., Шинкарук О., Terence Murphy. Підготовка спортивного резерву та відбір баскетболістів в США. *Теорія методика фізичного виховання і спорту*. 2020; №3. С. 10-20. DOI: <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2020.3.10-20>. URL: [https://www.researchgate.net/publication/368016377\\_Pidgotovka\\_sportivnogo\\_rezervu\\_ta\\_vidbir\\_basketbolistiv\\_v\\_SSA](https://www.researchgate.net/publication/368016377_Pidgotovka_sportivnogo_rezervu_ta_vidbir_basketbolistiv_v_SSA)
11. Tudor O. Bompa, G. Gregory Haff. Periodização: teoria e metodologia do treinamento. Tradução Grace Kawali. São Paulo: Phorte, 2012. 440 p. URL: [https://www.academia.edu/44653110/Periodiza%C3%A7%C3%A3o\\_teor%C3%A9tica\\_e\\_metodologia\\_do\\_treinamento\\_Bompa](https://www.academia.edu/44653110/Periodiza%C3%A7%C3%A3o_teor%C3%A9tica_e_metodologia_do_treinamento_Bompa)
12. Кисельов В. О., Харченко С. М., Гончаренко В. І. Сучасний стан розвитку аматорського футболу Сумської області. *Олімпійський та паралімпійський спорт*. Науковий журнал. Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. 2024. Випуск 1. С. 84-89. Видавничий дім «Гельветика». DOI: <https://doi.org/10.32782/olimpspu/2024.1.15> URL: <https://journals.spu.sumy.ua/index.php/sport/article/view/258>
13. Olena V. Otravenko, Olena M. Shkola, Valeriy O. Zhamardiy, Olena D. Shynkarova, Olena V. Fomenko, Tetiana L. Poluliashchenko, Viktoriia I. Donchenko, (2024). Fostering the social activity of future specialists in physical education and sports in a health-preserving environment. *Acta Balneologica. Journal of the polish balneology and physical medicine association*. 2024 march-april, vol. LXVI. ISSUE 2 (180). Pp. 135-143. DOI: <https://doi.org/10.36740/ABAL202402110>. ISSN 2082-1867. URL: <https://actabalneologica.pl/2-2024/>
14. Spencer M. Mini Basketball. A guide to teaching and coaching. Written and Compiled By Martin Spencer. FIBA MiniBasketball. 2011. 255 p.
15. FC BROVARIYA. URL: <https://fcbrovariya.com.ua/shho-take-taktyka/>



16. FOOTBALL.UA. URL: <https://football.ua/england/555241-gvardiola-japidu-z-manchester-siti-jakshho-kerivnictvo-ce-zrobit.html>
17. MANCHESTER CITY. URL: <https://www.mancity.com/>